

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. LVII. Cur lingua sit adeò custodienda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

tici, Censores, Aristarchi, Syndici appellantur, ut qui Momum ubique agere, omnes discretis figere, omnia convellere norunt & carpere; qui nunquam serenam & maturam frontem induunt, qui semper secum limam censoriam ferunt, quā ferrum impolitum castigent & poliant. O Momus, quorum potissimus labor est, labores aliorum maledico dente rodere! O Momus, publicum estis odium, ad Garamantas, & Indos deportandi! Quamvis non nesciam olim genus hominum huic simile Romæ apud quosdam in delictis fuisse. Affirmat Seneca, & Eadem causa est cur nos mancipiorum nostrorum urbanitas, in dominos contumeliosa, deleat, quorum audacia ita demum sibi in convivas jus facit, si caput a domino. Vt quisque contemptissimus, & ut maxime ludibrio est, ita solutissime lingua est. Pueros quidam in hoc mercantur prociates, & eorum impudentiam acunt, & sub magistro habent, qui probra meditate effundant: nec has contumelias vocamus, sed arguitur. An capitis istud o Critici? ad Censoriam hanc dicacitatem non conducuntur nisi mancipia, pueri, contemptissimi hominum & impudentissimi, qui ut convivas eo liberius dictis vellicent, a domino permittuntur initium facere. Hunc ubi censurā parente ac innoxia libaverint, ceteros deinde audacissime carpunt. Istius moris vestigium hodieque illic permanet, ubi sanationes, lurtæ, moriones mensis inerrant, & liberrime dente joculari, sæpe non innoxio, quidquid lubet, arrodunt.

§. III.

Cum his jure comparem importunissimos seu Censores seu vituperatores illos, qui velut in convivio spargunt discretia, & modò illud, modò istud vellicant. Huic tali homini nemo satis bonus videtur, nemo satis doctus, nemo nobilis, nemo dives satis; nemo satis liberalis aut pius: ut bene de te loquatur sentiatque, nullā morum probitate impetrabis.

Robiginosis cuncta dentibus rodit.

Hominem malignum forsitan esse tu credas:

Ego esse miserum credo, cui placet nemo.

Imò miserissimus est cui nihil placet, cruciatur enim semper, & semper irascitur, amat nullum, odit omnes, & plerumque cui nemo placet, is ipse placet nemini. Eò carpendi & vituperandi libido perducit, ut tandem pudori non sit omnes allatrare, aspernari omnia. Verum, uti jam sæpe monuimus, primum improba lingua supplicium est, ut in calles, quos alii tenent, & ipsa incidat, suisque pereat inventis. Itaque tu qui alios censeres, nonne censeberis & ipse? qui alios vituperas, an non & ipse vituperaberis? Pedicas quas alii posuisti, & tui pedes sentient. Aequissimum prorsus est, ut plurimos habeat censores, qui unus omnium censor fuit.

Quemadmodum verò Apelles futorem ad lutrinam remittit; iret porro & suos calceos ac crepidas contempleretur: ubi lynceus illic omnia pervidisset, veniret, & cruris male picti errorem monstraret: Ita prorsus censor & vituperator seipsum in domum suam, in cor suum compellat, dicatque ipse sibi: Hic cense, hic vituperat potissimos affectus tuos, torinolita tua vitia, quid dicis de præcipiti tuā irā, quid de tuā tenacitate & ambitione? incontinentiam tuam non reprehendis? animum tuum libidinofum non accusas, non punis? socordiam tuam præsertim in rebus animi tam supinam non damnas? Hic loquere, hic calculo atro utere, hic nigrum tibi theta fige: quid cessas ignave? Censoriam potestatem hic ostendas,

Te corrigas prius, alterum quam corrigas.

Quòd si lingua hæc vituperans & censoria suum ipsā dominum vellicaret, & abditos illi defectus opprobret, rem sanè bonam faceret, ferretque operæ pretium. Hinc maxima in orbe quies & tranquillitas sequeretur; omnia longè quàm aliàs ordinatius succederent; si

Tom. I.

A quisque suus sibi censor & vituperator esset: Hoc & Christus, hoc & discipuli Christi omnibus inculcant: 1. Cor. 6. 11. Quod si nosmetipsos judicavimus, non utique judicabimur. 2. 31. Ergo calculus noster in nosmetipsos feratur, lima nostra censoria in nostrammet acuatur stultitiam: quemadmodum scorpio effugium desperans, seipsum suā cuspidē ferit, seipsum leo ad iram caudā provocat: sic & nos irascamur contra nos: hæc nobis ira permittitur. Trascimini, & nolite peccare. Sic vituperii nostri aculeus nosipsum fodiet. Omnes inconsulti & improvidi sumus, omnes incerti, queruli, ambitiosi. Quid lenioribus Senec. 1. 3. de verbis ulcus publicum abscondit omnes mali sumus. Quidquid itaque in alio reprehenditur, id unusquisque in suo sinu invenit. Quid illius pallorem, istius maciem notas, tu ipse pallidissimus, & torridus macie? Quid illius imprudentiam culpas, tu ipse imprudentissimus? Quid hujus supercilium tangis, arrogantia & fastu plenissimus? Quid istius avaritiam inculcas, tu omnium maximus Euclio? B Quid amici voracitatem carpis, cum tu inter Phagones & Novellios tricongios omnes excellas? Quid tarditatem meam objurgas, cum ipsa sis pigrissima? Quid vicini iracundiam sugillas, cum ipse sis furor, & nemo te sæpius irascatur? Quidquid itaque in alio reprehenderis, id in sinu tuo invenies. Quapropter suo quisque censori dixerit, quod priscus poeta ei a quo carpebatur objecit:

Allatres hæc usque nos, & usque,

Et gannitibus improbus laceffas:

Nos hæc a scabie tenemus ungues.

Mart. lib. 5.

epi. 58.

Morbos est, scabies est, tam effusa quoslibet carpendi licentia: qui morbum hunc odit, ungues teneat, linguam coercere, aut hanc scabiem magis magisque irritabit.

X

CAPVT LVII.

Cur Lingua sit adeo custodienda.

Romani Alphabeti litteras viginti numeravimus, tres restant priori numero addendæ. De littera hîc proximè appicta Quintilianus: Et nostratum, inquit, ultima X, qua tamen carere potuimus, si non quæsissemus. Pythagorica illa littera Y Græcorum propria est, de qua nos infra suo loco. Prisci qui peregrinas litteras non admittebant, quintam Latinorum vocalem substituebant illius vicem. Affirmat Tullius, regem Epitotarum nunquam Pyrrhum ab Ennio, sed Purrum nominatum. Ultimus Alphabeti character Z à Græcis tanquam proprium ipsorum Elementum vindicatur; ab antiquissimis illis, qui peregrina respuebant, non usurpatus. Nos ævi nostri morem secuti loquimur cum multis, & hoc Latini Alphabeti auctarium addemus hâc ratione, ut ad litteram X quæramus, quare lingua & quomodo sit custodienda. Littera Pythagorica Y duodecim medicamenta suggeret, quibuscunque vitiosis linguis inducenda. Ultima demum alphabeti littera Z septemplex artificium docebit, quo pessima quæque lingua, si non doceri ac corrigi, sustineri saltem & tolerari possit.

Atque hîc quidem dum ordimur, antepenultimum Alphabeti elementum in memoriam mihi reducit piscem qui Xiphia dicitur, de quo Plinius miranda maris Plin. lib. 32. commemorans: Trebius Niger auctor est, inquit, piscem Xiphiam, id est gladium, rostro mucronato esse: ab hoc naves perfossas mergi in Oceano. Lingua vitiosa Xiphia pisci similissima, semper mucronatum gerit rostrum, non ligneas solum naves, sed etiam domos vel ferreas perfossura, verè Xiphia, nam hoc molitur, ut naves quas perfoderit, mergat; ut hostes quos contigerit

Q 99 3

gerit

geit sternat, ut domos quas perforavit; subruat. Hoc ipso jam liquet, quam caute mucronatum hoc monitum sit custodiendum, ne adeo multis noceat. Sed istud paullo explicatius nunc docebimus, causas in genere assignaturi, ob quas lingua tam sollicitè servanda. Et id puto rectè ad litteram X trademus, hæc enim velut crux decussata, duas habet obliquis trabes sibi in se infertat: ita nos geminâ dissertatione exponemus, quare lingua sit adeo custodienda, & quomodo possit custodiri. Primum hoc capere, alterum sequente profecturi.

§. I.

In epulo celesti in quo Christus convivator Corpus & Sanguinem suum comedendum & bibendum apponit, convivatur lingua plurimum honoratur. Nam et si conviva divinum hunc cibum potumque intra viscera recipiant, omnium tamen membrorum prima est lingua, quæ suum Dominum velut gremio suo complexa suscipiat.

Prima igitur generalis causa sit, cur lingua tam studiosè cōcēnda, quod ea omnium membrorum prima virgineum corpus & sanguinem Servatoris, ipsum Dei filium hospitally excipiat. Disertissimus Chrysostomus hoc unum nunquam sibi visus est satis inculcasse, quod divinum honorem adeo vel augeret vel imminueret. Audite Oratorem autem ita differentem: Magna animadversione opus est, inquit, ut lingua potestate caute & securè utaris. Cogita apud te hoc membrum per quod cum Deo colloquimur. Hoc est membrum per quod imprimis reverendum summâ veneratione dignum sacrificium suscipimus. Sciunt fideles quod dicitur, & ideo oportet id esse liberum ab omni accusatione, maledictio, verbo obsceno & calumniâ. Et si nos aliqua lasciva & impudica cogitatio urgeat, ea intus est suffocanda, nec permittendum ut in verba exeat. Et si pusillus & demissus animus facit ut loqui non audeas, sed apud te murmures, ea quoque radix est excutenda. Tutâ sit porta oportet, & perfecta custodia, nec permittendum est, ut intus mala consilia pariantur: & si pariantur, ea sunt intus suffocanda, & est radix eorum excutenda. Hanc habuit Iob custodiam & ideo nullum verbum incongruum aut absurdum protulit, sed maximâ quidem ex parte tacuit. Tum demum enim solum loquendum est, quando que dicuntur, plus profunt quam silentium. Idem Chrysostomus: Linguam, inquit, oraturus deterge. Nam si quis pedes tuos stercore sordidatis manibus tangeret, non modo non exaudires, verum etiam calcibus expelleres. Quomodo igitur aures tu hoc modo Deum orare nam qui orat, quasi manu linguâ utitur, quâ gemma Dei supplicando attingit. Nolite igitur ipsam maculare, ne Deus ad vos dicat: Si multiplicaveritis deprecationem non exaudiam vos. Magis igitur quam pupillam oculi linguam tuam custodias. Regius quidam equus est lingua nostra: si ergo ei frenum immiseris & doctrinâ tuâ gradarium feceris, ascendet in eum rex & quiescet in eo: si autem nullo freno domueris, sed huc atque illic infrenem jactari permiseris, diaboli eam vehiculum fecisti. Nec cessat Chrysostomus idem alius animo infigere, nam in illud Hieremie Prophetæ: Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris, pro suggestionibus explicans: Cum itaque lingua tua, inquit, tanquam Christi lingua sit, & os tuum quasi Patris os fiat, & sancti Spiritus sit templum, quis jam huic fuerit equalis honor? Nec enim si tu ex auro foret os compositum, aut ex pretiosis lapidibus, ita fulgeret ut nunc mundo mansuetudinis illustratum. Audacis est, os diaboli simile possidere, & linguam maligni demonis habere similem, quam habere non oportet Christi mansuetudinis scitator: præsertim talium participem mysteriorum, & ipsi dominica carni communicantem. Addit: Videamus, & quo modo formetur os diaboli, ne unquam illud comparemus. Qualiter itaque fingitur: per imprecationes, per contumelias, per invidiam & perjurium: cum enim illius verba quis loquitur, illius linguam sumit. Quam igitur habebimus veniam? vel potius quam non subibimus penam, cum linguam, quâ carnem gustare dominicam digni sumus ha-

biti, negligamus diabolica loquentem? Ne negligamus, quæ, sed utamur omni studio, ut eam doceamus suum imitari dominum. Si enim eam docuerimus, hoc nos cum multa fiducia ante Christi tribunal constituet. Nisi quis ita loqui sciat, neque iudex eum audiet. Sed necdum Chrysostomus finem facit dicendi & monendi hoc ipsum, ut importunis saltem clamoribus surdam improbitatem expungat. Ita porro Constantinopolitanus hic Orator pergens: Cogita, inquit, quamprimum verbum protuleris, quid si locutus, & quid si oris tui dignitas. Patrem vocas Deum, & fratrem meum vocas? Cogita, unde sit, quod Patrem vocas Deum. A natura non poteris dicere. A virtute neque istud poteris. Sed unde ex solâ benignitate, commiseratione & multâ misericordiâ Deo. Ergo, Patrem vocas Deum & vituperas? Atqui non sunt ista filii Dei, sed porro aliena. Quod ergo opus est filii Dei inimici spernere, pro crucifigentibus precari, pro odio habentibus sanguinem fundere, ista demum digna sunt filio Dei, inimici, ingrati, fures, improbos, insidiatores, fratres & heredes facere, non eos qui fratres facti sunt, veluti mancipia vituperare. Cogita que verba sit os tuum locutum, quâ dignatum mentâ, qua contingat, qua degustet, quo cibo fruatur. Perpende cum quibus temporibus inferiorum adfles, nempe cum Cherubim, cū Seraphim, Seraphim neminem vituperant, sed unus & idem usus ora illorum adimplet, nempe benedicendi & glorificandi Deum. Quomodo ergo poteris cum illis dicere Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui ore tuo ad vituperium abuteris? Dic queso, si vasculo regio, quod semper cibos habeat regios & ad illos ordinatum sit, ad stercorea ministerium quispiam abuteretur, an auderet illud cum reliquis ad eadem edulia regia deputatis, stercore refectum demum reponere? Nequaquam. Atqui ejusmodi est, quod fratrem accusas, quod vituperas. Cur itaque te ipsum sordidum reddis & pollutum: in celis confisus, & vituperas? Cum Angelis conversaris, & vituperas? Oculo dominico dignatus es, & vituperas? Tot ac tam rebus os tuum adornavit Deus, ut pote hymnis Angelicis, citharâ tantum Angelico, sed Angelicam etiam dignitatem operaretur, oculo suo, complexibus etiam suis & vituperas? Noli offensa Magnorum malorum causam habens res ista quam longissime absit a mente Christianâ. Claudamus oris nostri januam, obiciamus repagulum, mordeamus nos ipsos, si quando grave ac durum quoddam verbum dentes nostros transire voluerit. Preemur Deum, precemur proximum concivis affectum, nihil longius agere feramus. Nos ipsos percutimus, non illum.

§. II.

Ita Chrysostomo indignissima res visa est, linguâ quâ Deum alloquimur, quâ Dei filium amplectimur, quâ Caelites salutamus, eâ ridiculas fabulas, graves obreptiones, libidinosas spurcicias spargere. Audesne Christiane, Dominum Deumque tuum in spelum colubinarum ac basiliscis plenum introducere? audesne purissimum quod illud Domini corpus contingere linguâ tuâ, quæ sedit in na & cloaca est iniquitatis? Narrationem hic attero quæ melius rem oculis subijciat.

In urbe celebri non infimâ fortis femina habitabat hæreticorum domibus septa, quamvis Catholicorum mysteria illinc non penitus exularint. Idcirco matrona illa morbo correpta divinam synaxin à Catholico carione petiit ad se deferri. Hic jam deliberatum est inter cognatos, quandoquidem domus duplici erat ingressa, qua ædium parte, anticâ vel posticâ Corpus dominicum inferretur, erant autem non procul postico scilicet Patrocliane. Fuerunt qui dicerent, cavendis vicinorum irrisionibus & lannis, Eucharistiam per posticâ inferendam, illic enim non facile irrisorem fore, ubi nulla esset hominum frequentia. At boni homines, non hoc spectabant, ne feculum cælestis irideretur, sed ne facerent quod vicinis displiceret. Non tulit hoc animorum frigus matrona ægra, & cognatos increpans: Quid istud, inquit, suadetis frigidis? non ita fiet. Per anciam Christus inferatur, rideant qui velint; finimus, quod vetare non possumus. Ego certe Dominum meum hæc ignominia non

1. Causa
cur lingua
studiosè
custodienda.

Chrysostom.
1. in hom. 11.
Psal. 40.

Notetur, ob
secro, hæc
vox sacrificii.

Idem tom.
2. hom. 46.
in cap. 13.
Matth. mibi
pag. 386.

Hier. cap. 15.
v. 19.

Idem tom. 5.
hom. 52. ad
Pop. Ant.
mult. pag.
297. & 39.

non afficiam, ut eum juxta latrinam inferri curem. Ita A
 controversia animosè ac prudenter decisa est. Interroga,
 oro, mi Christiane linguam tuam, aut eà tacente, con-
 scientiam tuam, quantum illa sordium contrahat uno
 die, hebdomade unà, mense, aut anno uno, an non ea
 demum exundans cloaca erit tot otiosis, inutilibus, scē-
 dis, noxiis sermonibus stipata? & tu hac ipsa linguā
 Christum non transeuntem, sed in te ingredientem,
 vis excipere, contingere, amplecti? At lora est, inquis,
 piaculari confessione. Quidquid sit; tanti hospitis ho-
 nori necdum satis consultum. Si ego tibi piscem appon-
 nam delicatissimum, in eā tamen patinā, quæ manuum
 pedumque sordes & omne genus sputorum aliquanto
 tempore exceperit, num hoc tibi ferculum appeten-
 tiam ciebit? Quid indignaris? jam lora est. Sit lora, in-
 quis, & nauseam non moveat, honori tamen nequa-
 quam est. prandium etiam dapile tali præbere patinā. Et
 tu tibi persuades, non displiciturum Christo, si eum lin-
 guā, quæ omnium spurcitiarum fuit receptaculum, velut
 patinā cibum suscipias?

Ergo lingua vel ideo solertissimè custodienda est,
 quòd ea omnium prima caelestem panem contingat. Sa-
 cram mentem sæpius accedis? tantò igitur purior sit lin-
 gua, quantò crebrius tantum dominum & puritatis au-
 ctorem recipis. Rarò corpore Christi pasceris? tantò igitur
 frequentius laberis linguā, quantò rariùs biberis ex
 hoc fonte Gratiarum. Vide igitur & attende, ne in te di-
 ctum sit: *Nolite dare sanctum canibus.*

§. III.

A ltera causa Linguæ studiosissimè custodiendæ
 hæc est: Qui linguam velut ignem custodit, ab in-
 numeris se malis defendit. Jacobus Apostolus *Linguam*
inquietum malum, plenam veneno mortifero dixit. Quid in
 idum hoc agiliq; membrum dici potest gravius? si
 extrema linguæ cuspis venenata foret, quis non jure
 istius jaculi venenatam cuspidem timeret? nim verò lin-
 gua non leviter infecta, veneno plena est. Bufonum to-
 xicum propinat, non arterias solum occupat, cor petit
 & jugulat. Linguam putes scintillam modicam, sed silva
 sit quæ Orbem terrarum æquet, hanc scintilla illa uni-
 ca & incendere potest, & comburere. Sanè in numeros
 redigi non possunt Iliades malorum, quæ ab unâ atque
 unicâ linguâ proveniunt. Ergo sapienda est favilla, ne
 surgat in flammam; furculus amputandus, ne crescat in
 silvam; gutta exciseanda, ne tumescat in fontem. Lin-
 guam non impetus, sed intellectus ad loquendum sol-
 vat. Nec enim oculi tantum clausi, sed & lingua servan-
 da est vincta. Nam ut bene ratiocinatur Gillebertus:
Lingua prava iracundiæ & indignationis occasiones requirit,
injurias vel falsas simulat, vel veras exaggerat, quas debuerat
disimulare: ad offensam officia etiam interpretatur, & vene-
nati sermonis scintillas adhibet ad commovendum cor suum.
Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammam? suffi-
ciat illi flamma sua, sufficiat illi concupiscentiæ ardor carnalis,
& levitatis calor innata, quibus cor tuum ut volubilis rota im-
pellitur. Noli ignem igni adhibere, & concupiscentiæ addere ma-
litiā. Ignem hunc quem evomis, hauris de gehennâ. Inde inci-
pit, & illo rapit. An non igitur hic ignis ne latius serpat
coëcendus, ne ad orcum rapiat, extinguendus? Ety-
mon Linguæ Bernardus investigans, Lingua, inquit, di-
citur, quia lingit adulando, mordet derrabendo, occidit men-
tendo.

Leonardus Rubenus Abbas in S. Benedicti familiā,
 corruptæ Linguæ centum viginti quinque vitia seu ma-
 la compendio percenset. Putem ego vitiosæ Linguæ no-
 cumenta nullis numeris posse comprehendi, res infinita
 est. Equis numeret? *Universitas iniquitatis, Lingua effe-*
nis: Orbis Phaëthon est.

§. IV.

S Vidas, alloquendo Linguam interrogat: *Lingua quò*
vadis? Cui illa respondet: *Urbem eversura aut in-*
stauratura. Tantæ sunt vires huic carnis particulæ, civi-
 tates totas vel subruere, vel excitare potest; multum, si
 velit profutura; si nolit, obstrutura plurimum. Hebraeus
 sapiens pronissimè assentitur, & *Benedictione iustorum,*
 inquit, *exaltabitur civitas, & ore impiorum subvertetur.* To-
 rum Orbem potest, nedum urbem subvertere hic Phaë-
 thon. Pompejus certè dicere ausus est: Si pede vel semel
 terram feriat & arma vocet, totum terrarum orbem ad
 arma ruiturum. Suidas, quem dixi, juvenem producit
 ita loquentem: Boni patris filius ego sum, linguam qui-
 dem ignavam, manum autem habui operosam. Nunc
 ista periclitatus, video mortalibus linguam, non factā,
 omnium rerum esse ducem. Mox additur velut respon-
 sum: *Lingua tu quidem polles: virum ego verò scio ne-*
minem bonum, qui perpetuò videri vult se recē dicere.
 Nam improbi otis esse judicatur, qui sermone semper
 vult esse victor.

Et quis nostrum est, qui non vel invitus fateri cogat-
 ur: O lingua, lingua, quot mihi pericula struxisti, quot
 quantæque mihi damna inflixisti! Quoties, ô quoties
 tuo vitio Deum offendi, homines læsi, meipsum perdidit!
 Sed imposterum ero cautior, fallacias tuas vigilantius
 observabo, impetus tuos animosius coëcebo; ligabo te
 & catenis vinciam, ne rationis injussu temerè prorump-
 pas. Novi Salomonem sapientissimè dixisse: *Qui custo-*
dit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est
ad loquendum, sentiet mala.

Si conster aliquod provinciam vel regni propugnacu-
 lum velut clavem esse, ad eam provinciam seu regnum
 hosti referandum vel ocludendum & obsterandum,
 ignavus sanè princeps aut rex sit, sibi que malevolus, qui
 propugnaculum illud militaribus excubiis non firmet,
 qui curas & cogitationes non conferat in eum locum, de
 quo verè dicatur; qui custodit hoc oppidum, custodit
 regnum: tuta sunt omnia, si huic castro satis prospe-
 ctum: si hostis hinc arceatur, alibi frustra oppugnabit; si
 hoc castrum expugnet, incassum alia propugnabuntur.
 Atqui nos scimus verissimè dictum: *qui custodit linguam*
suum, is custodit, & animam suam: qui unicuique hoc malum
 cavet, innumeris se malis subducit.

In eo igitur homine disciplina omnis collapsa sit ne-
 cesse est, qui propugnaculum hoc tanti momenti negli-
 git; hostem nusquam cavet, si hic non caveat; animam
 perdidit, qui linguam non servavit.

§. V.

A Iunt hominem Hebræum Rabbi Jehuda, virum
 facetum in foro proclamasse, sibi esse domi aquam
 auream maximi pretii, quæ restituendis viribus & pro-
 ducendæ vitæ plurimum faceret. Audit hoc filiola Rabi
 bi Jodai & domum nuntiavit patri, venales esse pretio-
 sissimas merces. Mox emptores affluere, & de aquâ vitæ
 aureâ curiosè quærere, pecunias amplas spondere; qui-
 bus ille domum perductis & Bibliis apertis trigessimis ter-
 tiis Psalmi versum decimum tertium recitavit: *Quis est ho-*
mo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? prohibe linguam
tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Et hæc illa
 est, inquit, aqua vitæ aurea, Prohibere linguas vestras à malo,
 & dies videbitis bonos.

Hoc illud, ô cives & Orbis incolæ, nobilissimum
 pharmacum est adversus innumerabilia mala: *Prohibete*
linguas vestras à malo.

Trojanus Rex Æneas consulturus oraculum, Sibyl-
 lam obnixè rogat:

Folius ne carmina manda.
 Folia sunt hominum verba. Bernardo id credamus ita *ito* Apost.
 scribenti: *Pili & volatilis res verbum hominis, nullius molis, Pet & Pauli*
nullius, et. 2. in iio.

nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis. Aërem verberat, unde & verbum dicitur, & sicut solum quod vento rapitur, effluit, & non est qui consideret.

Sunt qui quidquid iræ, quidquid indignationis & lascivie animo conceperunt, id istis foliis inscribant. Hinc confusio rerum & perturbatio plurima. Ne, quæso, carmina tam stulta, tam lasciva foliis mandate; grande vos malum expectat. Ne cogitationes tam impuras & plenas furoris per verba effundite. Prohibete linguas vestras à malo, à malis imò intemeris.

Ad rem egregie dixit Chrysostomus: Vale os omnium malorum est causa: imò non os; sed qui illo male utuntur. Hinc vituperia, convicia, blasphemias, incendia, & somenta voluptatum, cades, adulteria, furta breviter hinc omnia mala generantur. Et quomodo cades, inquit? A contumelia in iram, ab irâ in plagas, à plagis ad cadem progressus es. Itaque si sermone tuo adificationem subvertis, melius est ut taceas & nunquam loquaris.

Nec aliter Bernardus: Vanus sermo, inquit, cird polluit mentem, & facile agitur, quod libenter auditur. Vanus enim sermo vana conscientia est index: Mores hominis lingua pandit, & qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur, quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Sermo vanus non erit absque iudicio, quia ab omni rectitudinis statu deperit, qui per verba vana dilabuntur.

Quid clarius dici potest aut gravius? Ab omni rectitudinis statu deperit, qui per verba vana dilabuntur. En Lernam malorum, linguam non religiose custoditam! Qui Linguam non custodit, in Lernam hanc incidit. Prius ergo, quod Chrysostomus monet, ruminentur & librentur verba, & postea proferantur.

CAPVT LVIII.

Modus custodiendi linguam, observare loquendi circumstantias.

IN Thraciâ, locis rigentibus vulpes, animal aliqui solerti auditu, amnes gelatos lacusque non nisi ad patium itura rediturasque transit. Observatum eam aure ad glaciem appositâ conjectare prius crassitudinem gelu, & explorare num forte fallura transeuntem glacies, num subterlabentes aque audiantur, quæ indicium faciant, fallacem crustam vestigiis cessuram. Quisquis ad loquendum os pandit, glaciem subit periculosis simam. Idcirco iter hoc omne præterendum est, ne cæca vestigia fallantur.

Plin. lib. 8.
hist. nat.
cap. 28.

Ecclesi. 22.
v. ult.

Siracides votum est: Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsi & lingua mea perdat me. Tantâ opus circumspectione, tot expendendæ circumstantiæ locuturo, tantæ omnino molis est recte loqui, ut vel sapiens non immerito certam sibi damnationem metuat è solâ lingua, & ardentibus voris scire cupiat, ecquando aperiendum, claudendumque sit hoc oris ostium. Ad errandum quippe, vel unius circumstantiæ defectus satis est; ad recte loquendum sedulâ omnium circumstantiarum observatione opus est. Philosophiæ scitum est, Bonum confurgit ex integrâ causâ, malum è quocunque defectu.

Quapropter recte convenienterque à priscis Patribus Basilio, Ambrosio, Bernardo, atque aliis circumstantiæ loquendi proponuntur, iis observandæ sedulò, quibus curæ est loquendo non errare. Sequamur ergo duces quos habemus sanctissimos, & ordine loquendi circumstantias adnumeremus.

§. I.

PRIMA loquendi circumstantia, Rectâ intentione loqui. In limine offendit, & ad ipsam domus januam impingit, qui aut nullo fine, aut non bono loquitur. Neque enim satis, ut suum verbum sit pondus, illaque à se

1. Loquendi circumstantia: Rectâ intentione loqui.

A non mala sint, sed & certus bonusque finis necesse est iis respondeat.

Est non nemo (beati Bonaventuræ iudicio) qui linguam à profanis sermonibus substringit, sed eo fine, ut spiritalis habeatur: alius ideo loquitur, ut acuti aciemati homo ingenii, vel ut disertus & eloquens audiat illud hypocritis, hoc vanitas est & superba stultitia. Sunt qui loquantur ut risum moveant, alii ut iterum ac lacrymas eliciant, sed non pias & parum profuturas hi verba eo congerunt ut hominem sibi designatum ad indignationem & iram provocent: alii loquuntur tantum ut loquantur, horâque optimas non tam fallant quam perdant. Prava Intentio, pessimi fines.

Quare locuturus ante suum ipse os interroget: Cur moveris, cur panderis, cur loqui vis? aut causam loquendi ede, aut tace. Vide obsecro, mi Lector, quæ de rectâ Intentione disseruimus duobus libris in Amulsi, eo te volentem, puto, amandamus, ideoque nunc per-

B gimus.

Alterâ loquendi circumstantia, Circumspecte loqui. Illud de quo sermo instituendus diligentissime considerandum est, neque vel verbum unquam efferendum sine circumspectione. Dicis: quis omnia verba ad auribus libellam examinet? Is omnino, mi Christiane, accurate hoc faciet, qui audierit iubentem: Aurum tuum & argentum tuum tuum confila, & verbis tuis facito stateram, & frenos orationis rectos, & attende ne forte labarum in lingua.

Attentam hanc circumspectionem in verbis ipsa nostra natura docet, quando linguam non unâ duntaxat parati munivit, dentium unâ, labiorum alterâ, ita pariete gemino sepsit. Chrysostomus id disertè asseverans: Deus Chryseam, inquit, velut muro duplici voluit circumdari. Nam dentium regimine & labiorum custodia continetur, ne verba imprudens garrulitate proferantur. Refrena igitur linguam, & si non pariter reticere, dentium morsu quiescat, & tamquam carnis fici tradatur dentibus, nam hoc est eam conducibilis sustinere, quàm postea aqua stillationem nullatenus promereri. Hinc ille absurdi quippiam locutus interrogatur:

Dentis clausura tui quæ vox elapsa reliquit?

Cum igitur natura linguam vallo dentium & septolabiorum cinxerit, cum aures dederit patulas, non solum parce loquendum, sed aures considerat; imò ut possis parcius loqui, loquere considerat.

Duas, ut ajunt, venas exporrigit lingua, illam ad cor, ad cerebrum istam, ubi sedes intellectui assignata: quo quidem erudimur, id omne quod à lingua prodit, plenum esse debere rationis. Atque hoc inter hominem fatuum & sapientem discriminis est, quod fatuus cor suum ore reponat, sapiens os suum in corde recondat; illum ad verba provocat garrulitatis libido, suadetque omnia quæ libet licere loqui: prudens in corde os continet: quidquid enim ab ore abit, consilio, ratione, iudicio libratum venit.

Quâ de re Cyprianus ita ratiocinatur: sicut homo sobrius & temperans nihil ciborum trajicit in stomachum quin illud ante præmanderit, & dentium molâ subegerit: ita vir prudens nil lingua in publicum protrudit, quod non prius in pectore digesserit. Oratio bilanci rationis non imposita, & rixas & plurimum mali excitat.

Par esset omnino, ut non minùs tardi ac difficiles ad solvendam linguam, quàm ad aperiendam crumenam effemus. Quam lentè, quàm & consideratè, Deus bonos, loculos diducimus, nunquam deliberatior mora est, nunquam magis lyncei sumus, quàm cum pecuniam expendimus, hic omnem in pectus senatum cogimus; hic variæ quæstiones, an non nomen jam expunctum per conjugem, per liberos, per cognatos, per servum? & quàm levis est tamen jactura numi inconsulto expensis, si cogitur damnum sermonis malè prolatus? hic moremur, hic deliberemus; in nullo laudabilius cunctabundum, quam in sermone.